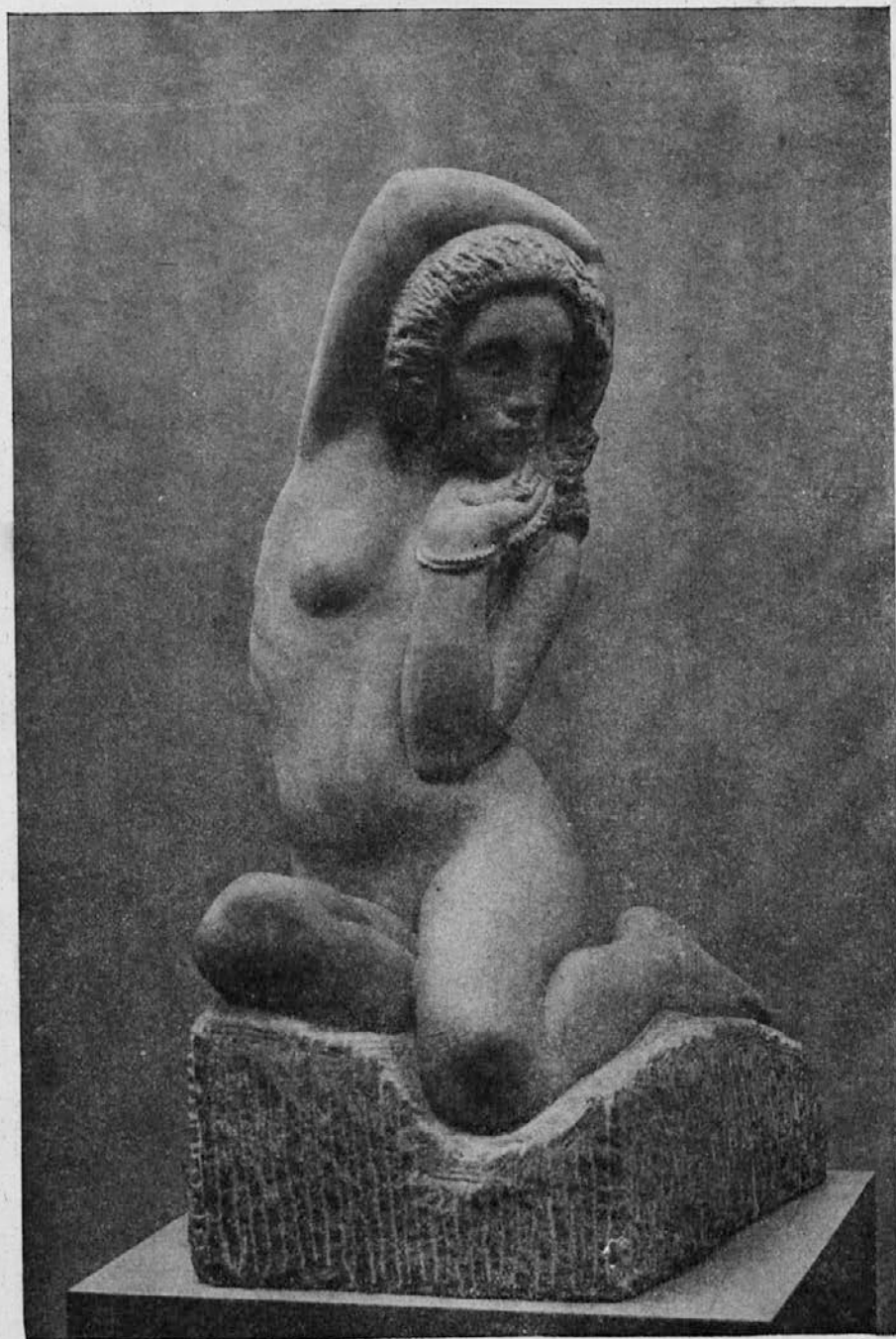

UMETNOST

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO • LETO II • 3-4

Miha Maleš: Podoba Primicove Julije, linorez 1937
1/4 naravne velikosti

**ZA BOŽIČNA, NOVOLETNA IN
OSTALA DARILA, KAKOR TUDI
ZA DOPOLNILO VAŠE KNJIŽNICE
VAM PRIPOROČAMO SLEDEČE
UMETNIŠKE IZDAJE
NAŠE ZALOŽBE:**

France Prešeren: Sonetni venec z izvirno, ročno kolorirano in od avtorja podpisano podobo Primicove Julije. Besedilo sonetov, ki je prirejeno po izdaji Prešernovih Poezij iz leta 1847, spremlja 29 izvirnih linorezov Mihe Maleša, dočim je uvod napisal dr. Rajko Ložar. Monumentalna knjiga, ki je bila deloma tiskana v Pragi, je izšla v omejeni numerirani nakladi. Cena v elegantno platno vezanemu izvodu 240 din.

Miha Maleš: Sence ali knjiga lesorezov in linorezov. To monumentalno delo, ki je edinstveno na našem književnem trgu, je izšlo le v tri sto numeriranih izvodih z avtorjevo signaturo in vezano na japonski način; vsebuje poleg uvoda, ki ga je napisal upravnik Narodne galerije Ivan Zorman, M. Maleševe avtobiografske pesmi in aforizmov

o umetnosti — preko 150 slik. — Cena izvodu je 280 din.

Emil Schaub-Koch (Folrencia): Miha Maleš. Je to najlepša biografija na našem knjižnem trgu. V razpravi, ki jo je napisal švicarski umetniški kritik, filozof in estet svetovnega slovesa (sedaj profesor v Florenci), nam razčlenjuje tako različno Maleševo umetnost z evropskega vidika in jo prišteva k najvišjim dognanjem svetovne umetnosti. Monografija je elegantno vezana, ima večbarvno umetniško prilogo in so reproducirana v njej vsa najznačilnejša dela našega umetnika — preko 80 reprodukcij na najfinejšem krednem papirju. — Cena 70 din.

Vse knjige se naročajo pri Bibliofilski založbi v Ljubljani, Pod turnom šte. 5.

O monografiji Mihe Maleša, ki jo je pred kratkim izdala Bibliofilska založba v Ljubljani, je prinesla oceno tudi Prager Presse. Maleš je v Pragi, kjer je dovršil umetniško akademijo, znan zlasti z velike kolektivne razstave, na kateri je pokazal mnogostranost svojega umetniškega dela, ki jo izpričuje tudi monografija. Umetnik obvlada vse slikarske in grafične tehnike, ki pa pogosto zahtevajo preusmeritev, tako da se dozdeva Maleševo umetniško delo neenotno in sestavljeno iz najbolj heterogenih elementov. Dokaz njegove močne umetniške narave so freske v Cirkveni, v katerih je stroga monumentalnost omiljena s prisrčnostjo in ljubeznivostjo in v katerih se romansko bistvo izravnava s slovanskim. Uvod v monografijo, ki ga je napisal prof. Schaub-Koch, po mnenju recenzenta pravično ocenjuje umetnikovo delo in razlaga njegovo bistvo in ustvarjanje.

O Prešernovem Sonetnem vencu s 30 izvirnimi linorezi Mihe Maleša in uvodom dr. Rajka Ložarja, ki ga je pred kratkim izdala in založila Bibliofilska založba v Ljubljani, je v »Slovincu« obširno poročal dr. Tine Debeljak z reprodukcijo linoreza Primicove Julije. Pisec se v prvi vrsti pohvalno izraža o odlični zunanji opremi knjige, nato pa obširno razčlenja Maleševo umetniško delo. »V Sonetnem

(Nadaljevanje na 3. strani ovitka)

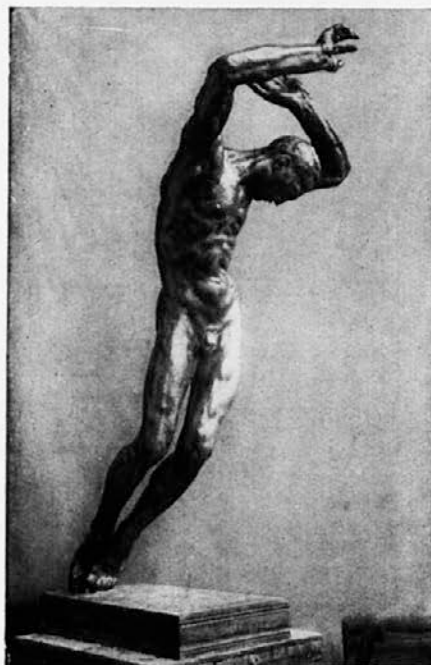
A. Černigoj - ŠANČAJ - Izv. lesorez

UMETNOST

LETO II.

LJUBLJANA, NOVEMBER-DECEMBER 1937

ŠT. 3-4

Jan Štursa

T. G. MASARYK

POSLANSTVO UMETNOSTI.

Najvišje človeško spoznanje je umetniško spoznanje. Kot človek, ki se bavi z abstraktno znanostjo Vam povem to povsem odkritosrčno, kakor je tudi gotovo, da najde vsak človek najmočnejši povzdig in najbogatejši poduk v umetnini. Spoznanje resničnega, velikega umetnika je tem boljše doumevanje sveta, v kolikor se nanaša na stvari same. S tem sem povedal, kar po mojem mnenju umetniško spoznanje najbolj karakterizira in polagam povdarek na umetniško spoznanje,

da se privadimo v umetniškem ustvarjanju gledati največje in najdragocenejše človeško delo, ne pa kakega igračkanja. Umetnina mora biti obče človeška. Goethe je dejal, da ne obstoja rodoljubna umetnost, niti rodoljubna znanost in je imel prav, namreč v tem smislu, da v kolikor je umetniško delo spoznanje, ne more biti omejeno s cerkvenimi, narodnostnimi, državnimi ali stanovskimi tvorbami. Da pa je umetnik kljub temu ukoreninjen v svoji okolici in v tem, kar mu je najbližje in mora biti tako rekoč povezan s svojim narodom, se razume samo po sebi... Umetnik naj bo naroden, ljubi naj svojo domovino, toda kolikor je le mogoče naj se izogne političnim bojem. Mesto tega naj nam prinese velikih idej, vzbudi naj v nas mogočna čustva in hrepenenje. Tako bo najbolj koristil domovini — toda saj ni treba koristiti, naj bo samo velik umetnik in vse ostalo naj nam izroča kot dodatek.

Zoran Mušič - V ogradi - Oljje 1937

4. + 5. GENERACIJA

(Pogovor slikarjev M. Maleša in Z. Mušiča)

»Torej imenujete se »Neodvisni«, tudi bi bili lahko »Peta generacija«. Gotovo se še spominjaš »Četrte«: Pavlovec, Pirnat, Pregljeva, Maleš, Globočnik in Mežan. Vi, praviš, imate program. Tudi mi smo ga imeli — vsaka skupina, zlasti še, če predstavlja dobo (kot smo jo mi in jo tudi vi), ima program. V koliko ga izpolni, je druga reč, izpolni ga pa vsekakor, saj so tu prevažne prvine: ideali... mladost... prvi nastop v javnosti... obračun z minulostjo in objem s prihodnostjo..., da, da, poznam te reči. Lepe in prelepe so. Le škoda, da se jih mlada »generacija« vse premalo zaveda! Prva ljubezen, najlepša ljubezen; prva zmaga, najlepša zmaga... tako je življenje.

Torej vidiš: Četrta generacija se je razšla (uradno seveda), naravno pa živi, ker smo organsko povezani. Posamezniki niso važni — pečat smo pustili — nič manj važen od kateregakoli prejšnjega.

Dragi tovariš — programi, ideali so vas združili, v glavnem pa najbrže ta čudovita mladost in neskončna vera v čisto umetnost.«

— Povezala nas je že zagrebška šola. Saj veš, da je v zadnjem desetletju izšla iz nje že cela generacija slikarjev in kiparjev. Ona nam je dala tako rekoč že smernice za naš nadaljnji razvoj s tem, da je nam slikarjem vrnila zopet pravo slikarsko gledanje, saj se od impresionizma do nas — razen posameznikov, ki so hodili izven kroga povojnih eksperimentov — ni slikalo v pravem pomenu besede. Ekspresionistom je

Zoran Mušič - Opoldanski počitek - Olje 1937

bila barva samo sredstvo, torej forma le zaradi ideje v sliki. To je bil nekak temelj, tisto, kar nas predvsem druži. Didek, Sedej in jaz, sedaj sta prišla v krog še Pregelj in Omersa. Mihelčič letos slučajno ni razstavljal. Od kiparjev je tu predvsem Zdenko Kalin, ki je dosegel največ priznanja — Pirnat pa tvori še zvezo z nami. Iz Prage sta prišla Kregar in Putrih. In da ponovim tvoje besede: ta čudovita mladost — čuti povsod enako, naj bo to v Zagrebu ali Pragi. Kar se pa programa tiče, smo ga izpovedali. Povedali smo ga naprej in če danes še ni v polni meri dosežen, je to povsem razumljivo, saj ne bomo čakali že dokončanega dela in šele takrat razlagali program.

»Po vsem tem se vidi, da čutite večjo vez s Četrto generacijo kot z malo starejšo (Kralja, Gaspari) — ali pa impresionisti?«

— Že iz prejšnjega mojega odgovora je jasno, da se bo ta zveza morala čutiti. Pavlovec z isto šolo in istim gledanjem nam je zelo blizu — saj je na lanski naši razstavi sodeloval. Ravnotako je s Pirnatom. Vidiš, da torej ni samo slučaj, da sta že dva iz vaše »Četrte generacije« nastopila z nami. Razumljivo bo tudi že na prvi pogled, da je tudi tvoja umetnost — sveža in občutena — našla kontakt z nami.

Če so naše korenike v francoskem impresionizmu, ki gre preko njega tendenca novemu realizmu nasproti, moram pa poudariti, da smo od naše predhodnice — te malo starejše generacije — zelo daleč, da »folkloriranja« in sličnih pojavov ne omenjam. Ekspresionizem z deformiranimi predmeti, pod vplivom notranjega hotenja, ki je bil izraz notranjega umetnikovega sveta, je včasih uporabil vsa sredstva, da je ta notranji svet mogel prikazati. Če je bil zunanji svet samo potrebno t. j. nujno zlo, s katerim je moral operirati, je sedaj pravec umetnika obrnjen spet k objektivnemu prikazovanju zunanjega sveta z vsemi njegovimi manifestacijami, dogodki in problemi. —

Karel Putrih - Dekliška glava - Mavec

»Ti si šele pred kratkim pričel javno razstavljati. Zanima me, kako povprečni ljudje razumejo in gledajo tvojo umetnost? Bridke izkušnje imam že sam, zato me tem bolj zanima. Pa si iz tega nisem dosti »storil« — še tako skromna vera v sebe in svojo umetnost je močnejša od najboljše kritike ali najhujše graje, ali celo posmeha. Slikar, ki povprečnemu občinstvu ugaja ali pa še zelo, je po navadi — slab umetnik, ali pa še to ne...«

— O ljudeh, ki slike gledajo in kupujejo — ali pa če hočeš samo gledajo in ne kupujejo, bi se dalo marsikaj govoriti. Publika išče predvsem sužet v sliki, vse tisto, kar meščanu služi kot prijeten okvir v njegovem življenju, tisto v čemer on uživa in kar ga spravlja v dobro voljo. Slika zaradi slike same ne more navdušiti, saj on s tem nima nobene zveze, to je zanj popolnoma brezkoristen posel. Zato bi Ti lažje odgovoril, kako ljudje mojih slik ne razumejo, kot pa jih razumejo. Saj to bi sam najbolje vedel, da je vsako subjektivno gledanje za gledalca, ki išče v sliki idejo, izraženo v gotovi formi precej nerazumljivo. Zame je slika predvsem doživljaj, ki sem ga doživel izven vsakega pravila in ga tudi brez vsakih pravil prenesel na platno — je torej samo izraz razpoloženja, doživetega v tistem momentu. Torej ni v sliki ničesar preračunanega — naj bo slika potem če hočeš avantura ali karkoli. — Ona je predvsem ogledalo trenutnega nastrojenja in kot tako jo je treba sprejeti. Slikarsko mora biti podana — vse ostalo je moja zadeva. —

Zdenko Kalin - Jernejček - Mavec 1937

»Resnično sem vesel, da gledaš s svojimi najožjimi tovariši tako odkritosrčno in z na stežaj odprtimi očmi predse v svet — v svet, ki je lasten le redkim, nepokvarjenim ljudem. Tudi vidim, da nimate in ne poznate meje pred seboj, da ste združeni in povezani z zemljo, ki nam je dala to lepo življenje, v katerem nam je dano, da ustvarjamo nov svet, svet, ki je osebno naš in ki je pristopen prav vsem, ki poznajo notranje življenje — in z lastno silo in veselim nasmehom v duši poslednjih, bomo ustvarili, sebi v izpopolnilo in narodu v pčnos, veliko resnično umetnost.

Vsi tisti pa, ki umetnosti kakorkoli škodujejo — vede ali nevede — so tudi potrebni, kot je tudi žitu in sadju in roži in trti in sto in sto drugim stvarjem potrebno, da rodijo in obrodiijo...

Pustiva za sedaj, ker predaleč bi zašla. Poglejva malo po teh gostih po kavarni! In kakšne izraze imajo v očeh, nosovih, licih, ušesih, rokah — kako se vedejo pri branju, govorjenju, smehu, pitju kave in še vseh ostalih stvarih. Drugič kedaj se bova pa še pomenila, kako to: vidiva vse enako — naslikala bi različno — torej o telesnih in duševnih očeh.«

Marij Pregelj - Moj oče - Olje 1937

Auguste Rodin:

IZROČILO MLADIM UMETNIKOM

Mladi ljudje, ki hočete postati svečniki lepote, morda vam bo ugajalo to izročilo — sad dolge izkušnje.

Ljubite spoštljivo mojstre, ki so bili vaši predniki.

Poklonite se pred Fidijem in Michelangelom. Občudujte božanski mir tega in divjo razigranost onega. Občudovanje je zlahtno vino za vznešene duhove. Varujte se sicer, da bi bili podobni preteklosti. Imejte v čisljih tradicijo, učite se pa spoznavati, kar ima v sebi plodovitega: ljubezen do prirode in iskrenost. To sta dve močni lastnosti genijev. Vsi so oboževali prirodo in niso lagali. Tudi vam podaja tradicija ključ, kako se izognete rutini. Tradicija vas uči, kako je treba iskati resničnost in vam brani slepo podvreči se kateremukoli mojstru.

Priroda bodi vaša edina boginja.

Imejte v njo slepo zaupanje. Bodite uverjeni, da ni nikoli grda in omejite svoje častihlepje na to, da boste verni.

Umetniku je vse lepo, kajti v vsakem bitju in v vsaki stvari razodeva njegov prodirni pogled značaj, to je notranjo resnico, ki izžareva iz tvorine. In ta resnica je

Maksim Sedej - Podoba žene - Olje 1937

lepota sama. Opazujte pazljivo: ni vam mogoče najti lepote, ne da bi se srečali z resnico.

Delajte obilno.

Vi kiparji, utrdite v sebi smisel za globino. Duh se težje sprijazni s tem pojmom. Jasno si predstavlja le površino. Težko mu je prodreti v materijo. To je ravno vaša naloga. Predvsem si jasno začrtajte obrise postav, ki jih boste izdelali. Proučite temeljito orientacijo, ki jo hočete podati slehernemu delu telesa, glavi, ramenom, medenici, nogam. Umetnost zahteva odločnosti. Če so črte sigurne, tedaj ste se poglobili v prostoru in polastili ste se globine. Kadar si določite obrise, imate vse. Vaš kip že živi. Detajli pridejo in se razčlenijo sami.

Kadar modelirate, ne mislite nikoli površinsko, temveč reliefno. Vaš duh naj pojmuje ploskev kot ekstremiteto telesa, ki jo telo potiska od znotraj na ven. Predstavlajte si materijo kot bi bila naperjena proti vam. Vse življenje prihaja iz srede, klije in brsti od sredine proti zunanosti. Tudi v lepem kipu čutimo vselej močno notranjo vzpodbudo. To je tajna antične umetnosti.

Stane Kregar - Melanholija nekega večera - Olje 1937

Tudi vi slikarji označujete realnost in globine. Poglejte na primer portrete, ki jih je slikal Rafael. Kadar slika ta slikar osebo od spredaj, slika prsa postrani in vzbuja tako dozdevnost tretje dimenzije.

Vsi veliki slikarji sondirajo prostor. V zajetju globine je njih sila. Pomnite: ni črt, obstojajo samo telesa. Kadar rišete, ne ozirajte se nikoli na konturo, temveč na relief. Kajti relief vodi konturo.

Vadite se brez oddiha. Obvladati morate temeljito svojo obrt. Umetnost je le čut. Toda brez poznavanja teles, razmer, barv, brez spretnosti rok je tudi najbolj živi čut hrom. Kaj bi pomenil tudi največji pesnik v tuji zemlji, katere jezika ne bi znal? Morajo se učiti govoriti. In tako se jim samo zatika.

Najlepše predmete imate pred seboj: to so one stvari, ki jih najbolj poznate.

Moj dragi in veliki Eugène Carrière, ki nam je tako kmalu odšel, se je izkazal za genija in je slikal samo ženo in otroke. Zadostovalo je, da je oveko večil materinsko ljubezen in bil je zveličan. Mojster je oni, ki z lastnimi očmi vidi, kar vidi vsakdo, in kdor zna spoznati krasote tistih stvari, ki so preveč navadne, da bi jih v njih spoznali drugi ljudje.

Slabi umetniki si vselej nataknejo tuja očala.

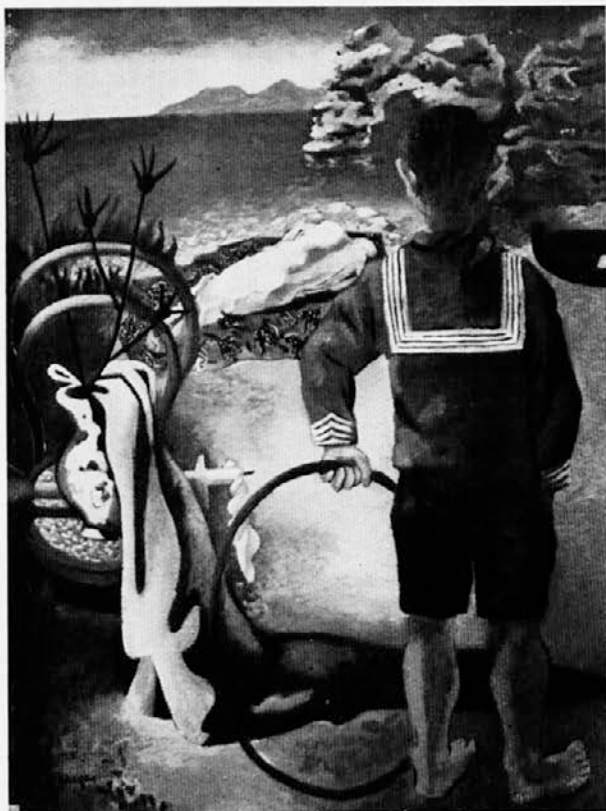
Glavno je: ljubiti, upati, živeti. Biti prej človek kot umetnik. Prava zgovornost zasmehuje zgovornost pravi Pascal. Prava umetnost zasmehuje umetnost. Ponosno navajam primer Eugène Carrièra: na razstavah je več portretov kot slik: njegovi portreti so bili med drugimi slikami kot bi bila okna odprta v življenje!

Ne odklanjajte pravične kritike. Z lahkoto jo boste spoznali. To je ona, ki vam razkriva hibe, ki jih imate. Ne pustite se pa vplivati od onih, ki se jim zoperstavlja vaša vest!

Ne bojte se nepravilnosti kritik. Razburile bodo vaše prijatelje. Spoznali bodo po njih simpatijo, ki jo gojijo do vas in jo bodo izpovedovali še odločneje, ko spoznajo vzroke, ki so diktirali kritike.

Če je v vašem talentu veliko novega, boste imeli v začetku le malo privrženecv in veliko sovražnikov. Ne izgublajte poguma; prvi so oznanjevalci resnice in ji hočejo priboriti vedno več privrženecv, drugi ne bodo ustvarjali goreče za svoje krivične nazore: prvi so stanovitni, drugi se obračajo po vetru. Zmaga resnice je gotova.

Potrpežljivost! Ne zanašajte se na navdihnjenje. Ne obstoja. Edine umetnikove vrline so modrost, pozornost, iskrenost in volja. Delajte na svojem delu kot pošteni delavci.

Stane Kregar - Revolucija v Španiji - Olje 1937

Bodite resnični, mladi ljudje. To sicer ne pomeni bodite enostavno natančni. Obstaja samo ena nizka natančnost: to je fotografija in odliček. Umetnost začenja šele pri notraji resničnosti. Naj vaša materija in vaše barve vselej tolmadžijo čute!

Umetnik, ki se zadovoljuje z delom, ki ni drugega kakor videzna prevara in ki suženjsko reproducira brezvredne podrobnosti, ne bo nikoli postal mojster. Če ste obiskali kako italijansko pokopališče, ste gotovo opazili, kako se umetniki, ki jim je poverjena okrasitev grobov, otroško trudijo, da bi na svojih kipih kopirali vezenine, čipke in čope. Mogoče so natančni. Podani so resnično, kajti ne sledijo duši. Tudi naši kiparji spominjajo na kiparje naših pokopališč. Na spomenikih naših javnih trgov boste opazili salonske suknje, stole, stolčke, stroje, balone in brzovjave. Ne, tu ni nikake notranje resničnosti in tudi nikake umetnosti. Zgrozite se nad tako navlako. Bodite globoko, divje resnični. Ne obotavljajte se nikoli, da bi izdali svoja čustva, celo tedaj ne, kadar niso v skladu s sprejetimi naziranjmi.

Mogoče vas začetkoma ne bodo razumeli. Toda vaša osamelost ne bo dolgo trajala. Kmalu boste imeli prijatelje. Kar je globoko resnično za enega človeka, je resnično za vse.

Ne pretvarjajte in ne spakujte se in ne delajte spakedrank zato, da privabite občinstvo. Nasprotno, delajte enostavno in preprosto!

Ne izgublajte časa za iskanje družabnih in političnih stikov. Prav kmalu boste spoznali, kako mnogi vaših tovarišev pridobijo s spletkami ime in tudi bogastvo. To niso pravi umetniki. Mnogi med njimi so zelo odvrtni, in če se spustite v boj z njimi na njihovem polju, boste zgubili ravno toliko časa, kolikor oni, namreč celo svoje življenje in tako vam ne preostane časa, da postanete umetniki. Ljubite goreče svoje poslanstvo. Nič ni lepšega. Je dosti višje kot se splošno misli.

Umetnik daje veliko zgloda.

Niko Omersa - Tihozilje - Olje 1937

Obožujte svojo obrt: največje plačilo je radost nad uspelim delom. Danes žal nagovarjajo delavce — v njihovo nesrečo, naj delo sovražijo in sabotirajo. Svet bo srečen šele tedaj, ko bodo imeli vsi umetniško dušo, to je ko bodo delali vsi z navdušenjem.

Umetnost je najlepša šola iskrenosti. Resnični umetnik izraža svojo misel vselej v nevarnosti, da naleti na slepe predsodke.

Tako uči svoje bližnje kreposti.

Predstavimo si le, kak čudežni napredek bi na mah zabeležili, ko bi vodila ljudi prava resničnost.

Kako bi se kmalu družba rešila svojih zmot in gizdavosti, ki jih obožuje in kako bi kmalu naša zemlja postala raj.

(dr. R. Hlavaty)

Zoran Didek - Mlin - Olje 1937

Miran Jarc:

ATMOSFERA

Po ulicah hite kakor na begu,
drug drugega se nočejo poznati,
v vsak dom že pljuska zdaj grozljiv nemir,
neznani gostje čakajo pred vrati.

Saj to so iste hiše kakor zmeraj:
kavarne, cerkve, gledališča, banke,
tiskarne, kinematografi, šole,
hoteli, kolodvori, vile z vrti...

Gledam jih v mesečini kot privid
že zgodovinskih likov iz noči:
zdaj — zdaj razblini se davninski čar...
Zdaj — zdaj razkolje noč se v divjih kri-
[kih...

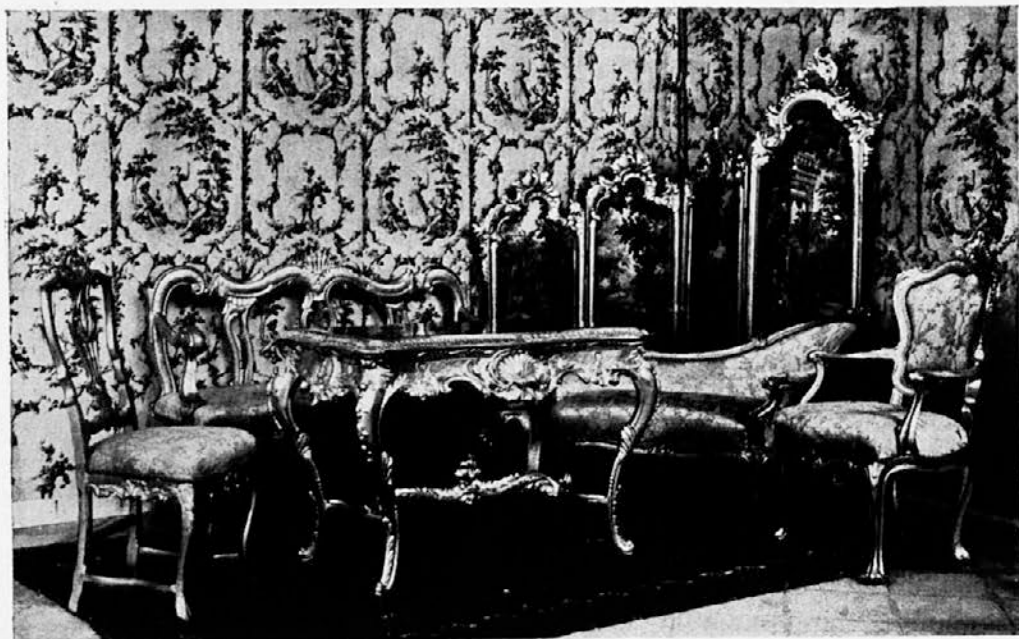
Tišina... Tujci vstajajo kot sence...
in spet izginjajo v neznane kraje...
Naj ostane vse pri starem. Stara vera!
Čeprav ni vere zdaj v ničesar več.

In čakajo vsi: ti in oni... V mračju
le pesem kdaj pa kdaj še vzplahuta
kot trudna pozna ptica, ki se odpravlja...
O, kdaj sprostí se groza v plat zvona!

MESTNI MUZEJ V LJUBLJANI

Dne 15. septembra t. l. je predsednik mestne občine ljubljanske, g. dr. Juro Adlešič, v navzočnosti bana g. dr. Marka Natlačena in najodličnejših predstavnikov naših kulturnih, gospodarskih in socialnih ustanov kot so univerza, muzejska društva, Narodna galerija, Zbornica za trgovino, obrt in industrijo, mestni uradi itd. itd., otvoril Mestni muzej. Ta pomembni dogodek sega preko nivoja običajnih prireditvev, s katerimi se odvijajo sezone, v sfero za ves narod in njegovo kulturo važnih datumov, zato smatramo za umestno, da ga zabeležimo tudi v našem listu. To se zgodi tem lažje, ker je zveza med novim Mestnim muzejem ter njegovim materialom na eni strani, pa med našo umetniško, a zlasti umetnoobratno kulturo nad vse očitna in ozka.

Novi Mestni muzej se nahaja v bivši Auerspergovi palači poleg cerkve Nemškega viteškega reda. Palačo je pred leti kupila od banske uprave MOL pod predsedovanjem dr. Puca in na pobudo pokojnega podžupana prof. E. Jarca. Zgradba je ena naših tipičnih arhitektur starejših stoletij, katere prostori pa so sedaj, ko so sprejeli vase razstavno gradivo, neprimerno pridobili in tako rekoč oživelj v prvotnem občutju. Razstavni prostori so v 2. nadstropju in tu se vrsti soba za sobo, prikazujoč stanovanjsko kulturo ljubljanskega ter izvenljubljskega meščana v minulih stoletjih. Kratek sprehod po muzeju nas povede iz gotike na prag 19. stoletja. Majhen kabinet, ki prikazuje poznogotski interieur ter pohištvo, odvarja to poučno ter zelo kvalitetno revijo. Sledi soba z interieurjem iz 16. stol. Tej sledita 2 sobi 17. stol. Velika soba, v kateri je zbrano krasno intarzirano pohištvo iz lasti Viktorja Smoleta, prikazuje poleg pohištva celotni legat tega mecena ljubljanskemu deželnemu muzeju. V posebnem kabinetu imamo priliko občudovati nekaj samostojnih pohištvenih kosov iz 18. stol. Vso pozornost pa pritegne nase sledeči prostor, ki prikazuje bogat baročni salon s krasno pozlačeno garnituro iz črnega lesa, ter z gobelinskimi tapetami s kitajskimi motivi na stenah. Sledi velika vogelna soba s pohištvom iz rokokojskega časa, ki tvori poučno nasprotje predidoci sobi. Vrsta manjših prostorov prikazuje nato v sklenjenem redu stanovanjsko kulturo tzv. dobe Louis XVI, empira, bider-

Pozlačena rezljana salonska garnitura iz rokokojske dobe - Mestni muzej v Ljubljani

majerske dobe (to je po naše Prešernove dobe), zanimiv primer meščansko usmerjenega podeželskega grajskega stanovanja iz začetka prejšnjega stoletja itd. V veliki predsobi pa se razen pohištva nahajajo serija velikih portretov ljubljanskih županov, dalje starožitnosti, ki se nanašajo na mesto Ljubljano, na pr. žezlo mestnega sodnika, ustolitveni stol iz l. 1563, dalje mestne listine, topografske slike mesta Ljubljane itd. V vsakem interierju je po možnosti postavljena, seveda če vanj sodi, pristna, stilu ustrezajoča peč, dalje se nahajajo v interieurjih sodobni portreti, ki prikazujejo nošo dotične dobe, rekonstruirana so stilno primerna okna, tapete, vidimo sobno opremo kot so ure, zrcala, lestenci itd. Obiskovalec Mestnega muzeja zapušča to revijo s konstatacijo, da je imel priliko pogledati v življenjski in domovalni profil posameznih dob in njihovih stilov in nikdo se ne bo mogel ubraniti velike pedagoško-suggestivne sile, ki jo diha ta na videz mrtvi material.

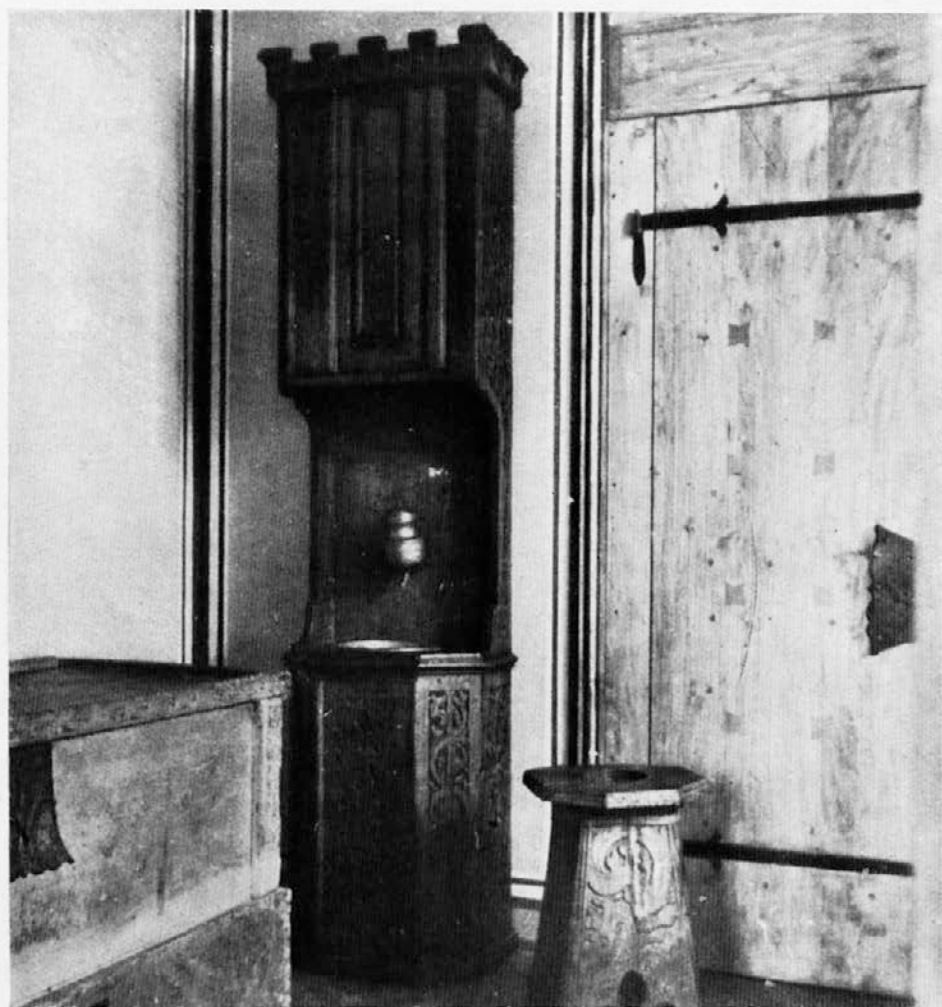
Razumljivo je, da se je prireditev razvila sama od sebe ne le v veliko komunalno-kulturno prireditev, temveč tudi v prvovrsten dogodek splošnega muzealno-zgodovinskega značaja, za kar navajamo samo pomembni govor ravnatelja dr. J. Mala.

Pozlačena salonska garnitura iz baročne dobe - Mestni muzej v Ljubljani

Kar se ožjega muzealnega okvira tiče, smo iz govorov predsednika dr. J. Adlešiča in ravnatelja dr. J. Mala lahko posneli, da je ideja Mestnega muzeja že razmerno zelo stara in da se je v konkretni obliki pojavila že za županovanja Ivana Hribarja. Posebno velike zasluge si je stekel nato za Mestni muzej pok. podžupan prof. E. Jarc, ki je izvršil obilo priprav in sam preštudiral celo vrsto inozemskih mestnih muzejev s ciljem, da bi dal ljubljanskemu čim trajnejšo obliko. Smrt je prekinila njegovo delo, toda v osebi današnjega načelnika mestnega kulturnega oddelka, prof. dr. R. Moleta, je ideja mestnega muzeja našla ne-le nadaljevalca in nadvse gorečega zaščitnika, temveč tudi vztrajnega borca, ki mu bo trajno pripadal izreden delež na ostvaritvi zastavljenega programa.

Ustanove, kakor je novi Mestni muzej, so pa naravno že koj v početku tako dimenzionirane, da presegajo moči vsakterega posameznika in da so ostvarljive v celoti le na podlagi skupnega dela k istemu cilju stremečih in v isti ideji združenih sodelavcev. Muzealnotehnično in strokovno ureditev novega muzeja je izvedel ravnatelj našega Narodnega muzeja, dr. Josip Mal, ki mu je pomagal kustos dr. Rajko Ložar. Narodni muzej je novemu zavodu, ki naj služi estetski, ter zgodovinsko

Poznogotska notranjčina - Mestni muzej v Ljubljani

Mira Pregelj - Šivilja - Olje - Narodna galerija v Ljubljani

kulturni vzgoji ljudstva, v želji, da bi se čimprej dvignil na realno višino, dal iz svojih zbirk na razpolago tudi večino razstavnega gradiva. O problemih, ki jih je ta dogodek poočtil, ni tu mesta govoriti, podčrtati je treba samo dejstvo, da se je z razstavo stanovanjskih oprem iz minulih stoletij naše slovenske zemlje, ki so bile doslej v prostorih prenapolnjenega Narodnega muzeja bolj magacinirane nego razstavljene, dosegel v novih lokalih Mestnega muzeja ne le izvrsten vpogled v kvaliteto materiala in kvantiteto stilnih form, temveč tudi muzealni organizem, ki stoji na zavidanja vredni višini. Izkustva, ki so si jih v teku dela nabrali muzealci, so dragocena.

Poleg finančne in organizatorične naloge, ki jo je novi muzej stavil na načelnika kulturnega oddelka, in poleg muzealno-znanstvene, ki jo je stavil vodstvu Narodnega muzeja, je nova ustanova zahtevala posebne skrbi še v tretji smeri, v prostorno-arhitekturni namestitvi. To nalogo je nosil na svojih ramah arh. Ivo Spinčič s svojim sodelavcem arh. B. Počkarjem. Obsežni, obenem pa historičnim stilom jako tenko prisluskujoči okus arhitekta Spinčiča je imel ob tej priliki hvaležno polje dela in kakor je bilo ravno pri tej nalogi Mestnega muzeja marsikje zajemati tako rekoč »iz zraka«, če je izraz dovoljen, tako ni dvoma, da bo novootvorjeni muzej ravno v tem pogledu nudil umetnoobrtniškem naraščanju, obrtnikom samim, nič manj pa tudi slehernemu ljubitelju mnogo nazornega pouka, pobud in konkretnih virov.

Ko je predsednik mesta Ljubljane otvoril novi Mestni muzej, je izročil javnosti ustanovo, ki ima pred seboj veliko bodočnost in možnost razvoja, ki bo vir močnih kulturnih užitkov in pobud, poleg vsega tega pa važen prispevek k zgradbi slovenske muzealne kulture in velik ponos našega mesta.

Olat Globočnik - Pomenek - Risba 1930

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

Klub neodvisnih slovenskih likovnih umetnikov, ki mu predseduje kipar Niko Pirnat, je prvič razstavil v Jakopičevem paviljonu od 12. septembra do 3. oktobra. Razstava se je vršila pod geslom, »da prinese v nepravnovršene in razbite umetnostne razmere več lepote, resnice in iskrenosti«. Zastopani so bili Didek Zoran (9 olj), Zdenko Kalin (4 plastike), Stane Kregar (8 olj), Zoran Mušič (6 olj), Niko Omersa (6 olj in 6 risb), Niko Pirnat (9 plastik), Marij Pregelj (4 olja in 4 grafike), Karel Putrih (5 plastik), Maksim Sedej (5 olj in grafika) in kot gost Slavko Šohaj iz Zagreba (2 olji). Skupno je torej razstava obsegala 40 olj, 18 plastik in grafiko.

Društvo slovenskih likovnih umetnikov je imelo dne 2. oktobra izredni občni zbor, ki je mesto odstopivšega predsednika G. A. Kosa soglasno potrdil od dosedanjega odbora kooptirana člana Ivana Vavpotiča kot predsednika in Franceta Goršeta kot odbornika. Nato je bil izvoljen začasni umetniški svet, v katerem so slikarji G. A. Kos, Fran Tratnik in Ivan Vavpotič in kiparja Niko Pirnat in Zdenko Kalin. Umetniški svet bo v spornih primerih odločal o sprejemanju novih društvenih članov, odločal glede izbire umetnikov in njihovih del pri velikih reprezentativnih razstavah in reševal druga važna stanovska in društvena vprašanja.

Na pobudo D. S. L. U. bo v novembru v Ljubljani kongres vseh jugoslovanskih društev upodablajočih umetnikov. Občni zbor je nadalje soglasno sprejel predlog, da se zahteva ponovni razpis natečaja za postavitev spomenika kralju Aleksandru I. Zedinitelju po prvotni zamisli z določenim prostorom in koncepcijo. O predloženih načrtih naj bi odločalo le razsodišče iz vrst umetnikov. Končno je bil sprejet predlog, naj odbor društva zahteva izročitev prepisa stenografskega zapisnika seje odbora za postavitev spomenika radi proučitve in v imenu kiparjev odločno protestira proti izjavam predsednika spomeniškega odbora na seji, ki je bila dne 1. oktobra.

Za spomenik kralju Aleksandru I. Zedinitelju je objavilo dnevno časopisje načrte po zamisli arhitekta Plečnika s podrobnim opisom nameravane izvedbe tako zvanih Aleksandrovih propilej in s tem zvezane preureditve Kongresnega trga. Proti postavitvi spomenika v tej obliki so protestirali slovenski kiparji, ki so v svojem proglasu zlasti poudarili, da zamisel propilej ne odgovarja prvotni zahtevi, da se postavi likovni spomenik, dalje, da je kljub prvotnemu natečaju in nagrajenim osnutkom ožji odbor samovoljno izbral načrte arhitekta Plečnika in nameraval oddati dela obrtnikom brez natečaja. Kiparjem se je s protestom pridružilo tudi D. S. L. U., dalje vojni dobrovoljci in večina dnevnega tiska, ki je zamisel arh. Plečnika v celoti odklonil. Na plenarni seji poslovnega odbora, ki je bila dne 1. oktobra, je od 34 navzočih odbornikov 17 glasovalo proti nameravani postavitvi spomenika na kazinskem vrtu, za ta načrt je glasovalo 11 odbornikov, dočim se jih je 6 glasovanja vzdržalo. Obravnavanje nadaljnjih dveh točk dnevnega reda o izvedbi spomenika je vsled tega odpadlo.

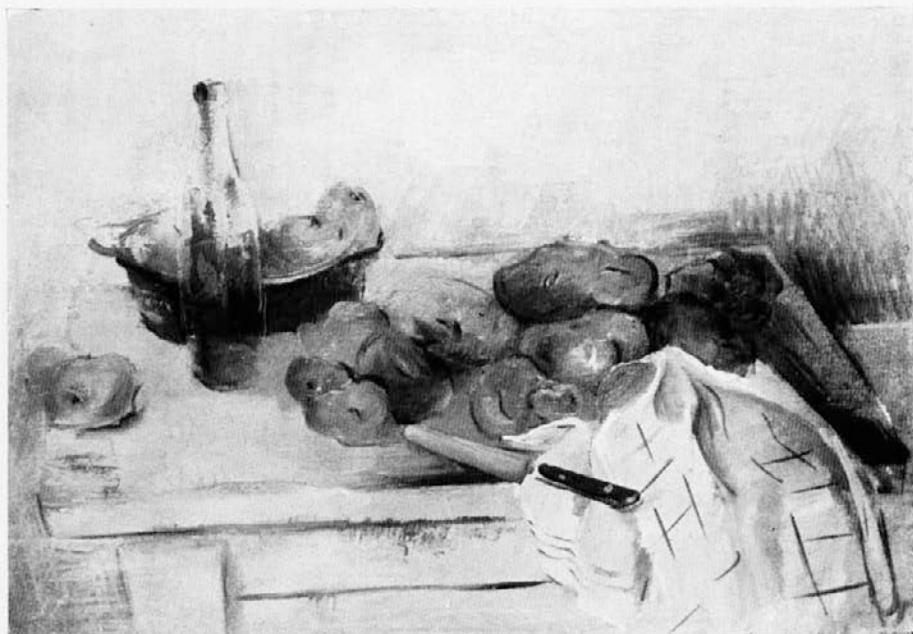
Pino in Pia Mlakar sta v oktobru gostovala v ljubljanskem gledališču. Plesala sta skupno s plesnim zborom zagrebškega in ljubljanskega gledališča balet »Vrag na vasi«, za katerega je zložil glasbo znani hrvaški skladatelj Lhotka. Mlakarja sta v tujini priznana plesalca in tudi ljubljanske predstave so dosegle velik uspeh. Presenetila pa je izjava Mlakarja v razgovoru s Tineto Debeljakom, da Slovenci nimamo zdrave folklorne izrazitosti kot drugi Slovani in da je pri nas vse samo sentimentalnost in groteska, ki je prikladna kvečemu za domače plesne ali glasbene festivale, ne pa za »eksport«. Res je, da Slovenci v plesni umetnosti nimamo nobene umetniške tradicije, že površnemu poznavalcu pa mora biti znano, da je tako

France Gorše - Kmelica - Les 1937

v glasbi kot v snovi tudi pri nas neizčrpen zaklad, ki bi ob sodelovanju resničnega plesnega umetnika z adevatno ubranim skladateljem nudil vse potrebne elemente velikim plesnim umetniškim ustvaritvam z izrazito domačo slovensko snovjo.

Uredništvo revije opozarja na zakon o zaščiti avtorske pravice z dne 26. 12.

Fran Pavlovac - Krompir - Olje - Narodna galerija v Ljubljani

1929. S tem zakonom so zaščitena vsa umetniška dela, za katera je smatrati med drugim tudi idejne skice, osnutke, načrte, slikarske in risarske posle, vsa dela likovne umetnosti, vse izdelke grafične umetnosti, arhitektonska in inženirska dela. V smislu § 22 tega zakona spadajo posebej v izključno avtorjevo pravico: 1. ponovna izdaja dela v prvotni ali drugi obliki, 2. javno prikazovanje umetniškega dela s projekcijo ali na podoben način in 3. reprodukcija in razstava del likovne umetnosti. Dopusčeno pa je dela likovne umetnosti, ki so izšla ali so trajno javno razstavljena (v galerijah in javnih zbirkah), uvrstiti v samostojno znanstveno knjigo, zato da pojasnjujejo besedilo, prikazovati dela s kinematografijo ali optičnimi pripravami na znanstvenih ali poučnih predavanjih. V obeh primerih pa sme zahtevati avtor primerno nagrado. Dela likovne umetnosti, ki so trajno razstavljena na ulicah, trgih ali javnih vrtovih, je dopuščeno reproducirati in dajati dotične posnetke v promet. Avtorska zaščita preneha 50 let po avtorjevi smrti. V izogib kasnejšim nesporazumom priporočamo avtorjem, da ob izročitvi svojih del založbam in drugim ustanovam radi reprodukcije, sklepajo točne in jasne pogodbe, v katerih so vse pravice avtorja natančno fiksirane.

Enkaustika, v kateri je izvršena Prochazkova »Deklica«, katere reprodukcijo prinašamo v današnji številki, je stara

antična tehnika, ki je uporabljala vosek za spajanje barv. Barve, zmešane z voskom, so se nanašale na podlago v toplem stanju, ali pa se je mrzlo nanešene barve naknadno utrdilo na podlago z vročim železom. Od tod izvira tudi izraz (enkauzis grško — vžgati). Najstarejše tovrstne slike so ohranjene na egipčanskih mumijah. To tehniko je gojil tudi grški mojster in največji slikar starega veka v 2. pol. 4. stoletja Apeles in njegovi sodobniki.

Dr. Rajko Ložar in Boris Orel sta za X. številko Etnologa napisala obširno in tudi za laika zelo zanimivo razpravo »Mali kruhek« in drugi podobnjaki na Slovenskem, ki jo krasijo številne uspele reprodukcije. Razprava je izšla tudi kot posebni odtis, broširana na 50 straneh revialnega formata, ki stane v subskripciji 25.— din. Naročila sprejema Boris Orel, Jugobanka, Ljubljana. O študiji sami bomo v naši reviji še obširneje poročali.

Stara slovaška umetnost je bila razstavljena v veliki gotski dvorani na Hradčanih v Pragi. Obsegala je dela slovaške umetnosti od najstarejših časov do baroka. O razstavi sami je pri nas obširno pisal v »Mladiki« dr. Tine Debeljak.

Toma Rosandić, znani hrvaški kipar je bil z ukazom od 12. avgusta 1937 imenovan za rektorja nove umetniške akademije v Beogradu.

Miha Moleš - Zdravilišče - Lesorez 1934 - Narodna Galerija v Ljubljani

PRIŠLA JE TIHA JESEN

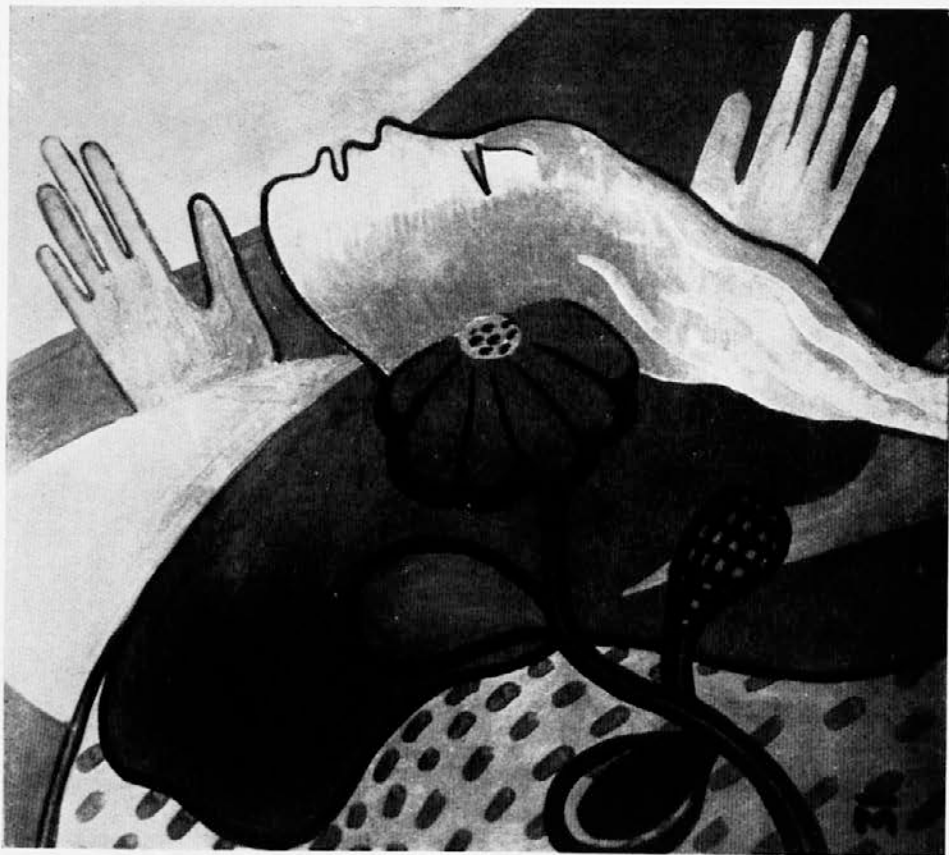
Prišla je tiha jesen,
prišla je smrt,
rakev,
prt
in zimzelen.

Ljudje ležijo na terasi,
bledi, z upadlimi telesi...
da kedaj so bili lepi časi,
sanjajo samo s priprtimi očmi:
kje zdaj so sončne rože,
kje večerne zarje? —
ni več zlatih zdravih dni...

Saj mi ne more
ta zadnji sončni žarek v vrtu
ozdraviti te strašne,
strašne bolečine v srcu.

Ah, ta tajna slutnja v meni —
moj Bog! —
vsega, vsega mi ne vzemi
in daj mi malo več
svetlobe
v to mladost!

Miha Moleš (1934)

Miha Maleš - Rojstvo - Tempera 1936

V današnji številki prinašamo reprodukcije del sledečih tujih mojstrov: Jan Štursa, profesor praške umetniške akademije, je pripadal generaciji, ki je dorasla v šoli klasičnega kiparstva Josefa Mýslbeka in je skupno s poimpresionistično reakcijo hrepenela po novi resnični plastični formi. Napredovala je v razvijanju učiteljevega nazora o snovi in obliki in je vodilno mesto že takoj ob pričetku pripadlo Štursi, ki je pokazal izreden kiparski smisel in čigar plodoviti razvoj se je izoblikoval v tvornem delu mojstrskih oblik. Umrl je v polni moški dobi 43 let v najkрасnejšem razvitu svojih sil. Češka umetnost je zgubila z njim enega največjih modernih mojstrov kiparstva.

Antonín Procházka je iz generacije »Osma« z Emilom Fillo na čelu, ki je izšla iz ekspresionizma in ki si je kmalu pridobila priznanje v umetniškem življenju. Enako kot Filla (glej poročilo na str. 32 1.—2. številke letošnjega letnika Umet-

nosti!) se je tudi Procházka naslonil na kubizem. Isti generaciji pripada tudi Jan Zrzavý, ki je član »Umělecke besede«, dočim je Filla član »Mánesa«.

Lev Šimák je sošolec slovenskega slikarja Mihe Maleša, tedaj iz generacije, ki se je pričela uveljavljati pred dobrimi 10 leti. Zlasti znani so Šimakov akvareli, ki jih slikar vsako leto razstavlja v Pragi. Zadnja razstava, ki je obsegala 50 del, je bila pravkar zaključena v »Umělecki besedi«.

Emile Bourdelle je bil poleg Aristida Maiolla eden največjih francoskih kiparjev, ki so tvorili reakcijo proti impresionistični plastiki Rodina in njegovih sodobnikov in zahtevali uvedbo strogo plastičnih oblik, pogosto združenih s primitivno stilizacijo. Bourdelle pripada vrsti kiparskih talentov, ki jo poleg Maiolla in Šturse tvorijo pri nas Meštrovič, in Hanak v Avstriji.

Miha Maleš - Marija z Jezuškom - Olje 1932 - Privatna zbirka v Ljubljani

Avgust Černigoj, tržaški rojak in iz leta 1927 znani slikar konstruktivist je od 5. oktobra do 11. oktobra razstavil v Jakopičevem paviljonu zbirko 25 olj in več grafik, ki so pokazale popolno preusmerjenje slikarjevih teženj k novemu idealu, ki ga Černigoj sam imenuje novi realizem. Slikar je obenem razstavil tudi v večjih italijanskih mestih in je za svoja grafična dela pravkar prejel visoko italijansko odlikovanje.

V Moskvi je bila pravkar otvorjena razstava češkoslovaške umetnosti, ki jo organizira umetniški odbor sovjetske zve-

ze in obsega 170 del. Razstavo obišče dnevno okrog 1.000 ljudi!

II. Zlinski salon je bil zaključen konec septembra. Razstavljali so češkoslovaški kiparji in je obiskalo razstavo 60.000 ljudi. Za umetnine se je izkupilo 380.000 Kč. Salon je ustanovil Jan A. Bat'a, sin pokojnega Tomaža Bat'e, ki je na prvi razstavi nakupil za 50.000 Kč umetnin za stalno galerijo v Zlinu, s sredstvi Salona pa je bilo odkupljenih za 80.000 Kč raznih del. Kot je razvidno je druga razstava zaključila še z daleko večjim materialnim uspehom.

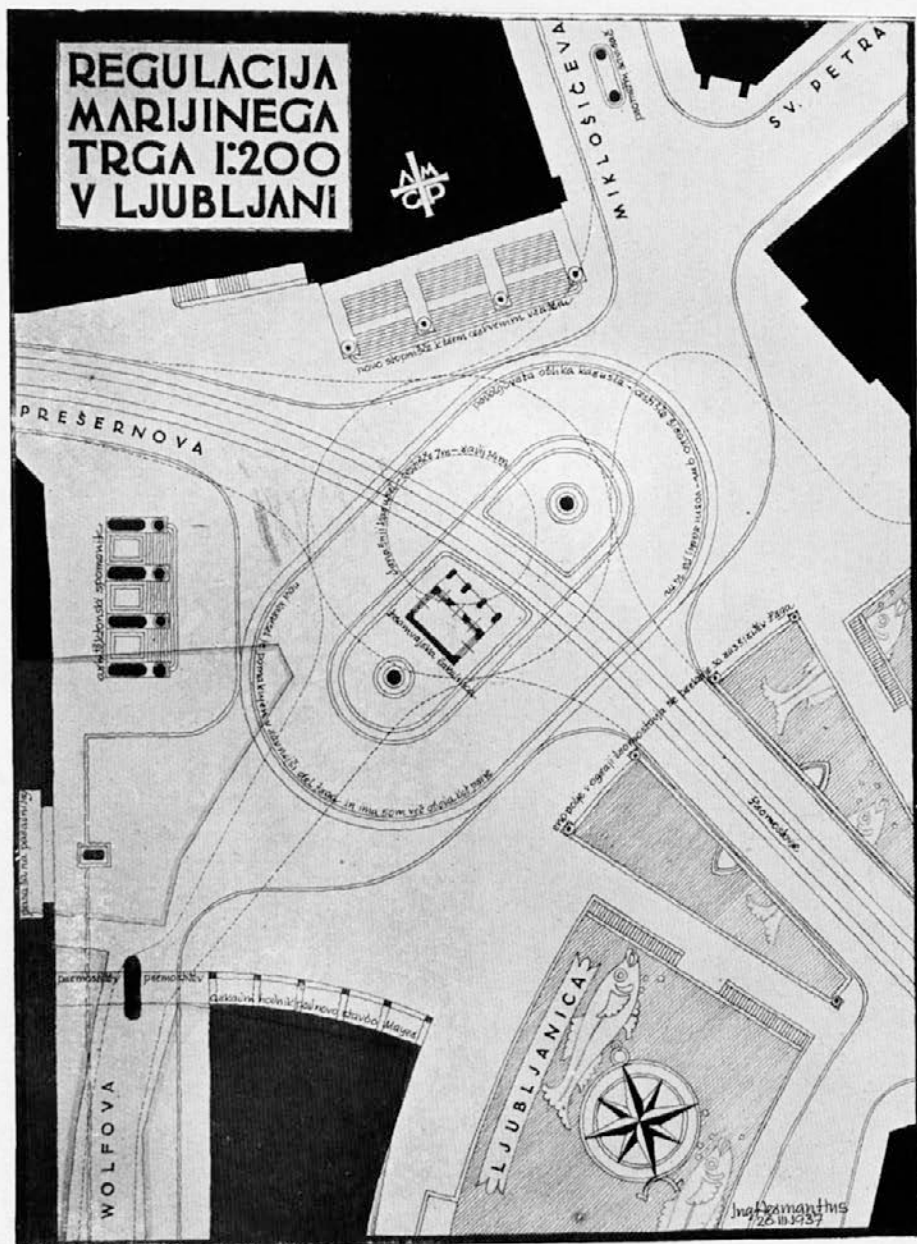
Inž. Herman Hus, arhitekt, Ljubljana:

UREDITEV MARIJINEGA TRGA

Ureditev Marijinega trga v Ljubljani je že dolgo vrsto let neodloljivo vprašanje, ki je pa postalo še prav posebno nujno, ko so se odločili, da postavijo na kraju stare Lassnikove hiše novo in da vpeljejo poleg nje na trg še novo, preko nameravanega Južnega trga tekočo zvezo iz Knafljeve ulice. Sicer bi se s temi preureditvami obličje trga ne izpremenilo bistveno, toda treba je v tem primeru že vsekakor misliti, da stara »Weissenwolfova« hiša in poleg nje stoječi »nebotičnik« ne bosta večno mašila grla itak preozke Wolfove ulice — in ko se podro enkrat ti dve hiši, se bo slika Marijinega trga popolnoma spremenila, tako v prometnem kakor tudi v lepotnem pogledu. Ljubljana je že od prastarih časov križišče dveh mogočnih prometnih žil in sicer iz obmorskih krajev prihajajoče ceste, vodeče ob robu Ljubljanskega barja, ko je bilo isto še jezero, skozi Zasavje v obdonavske dežele ter z juga prihajajoča cesta, ki je vodila preko Alp v severozapadno Evropo. Slednja je tekla ob južnem pobočju Golovca in Gradu ter je prekoračila Ljubljanico ravno na mestu Marijinega trga in tod križala najverjetneje tudi prvo imenovano, od zahoda na vzhod tekočo prehodno cesto. Tudi kasneje, ko so sezidali Rimljani Emono in so ustvarili preko Barja tekočo Tržaško cesto in jo skozi svojo naselbino vezali preko mostu na Bregu z

Inž. Herman Hus - Perspektivni pogled na preurejeni Marijin trg v Ljubljani

Inž. Herman Hus - Tloris preureditve Marijinega trga v Ljubljani

Dolenjsko cesto ter zgradili z Dunajsko cesto novo zvezo preko močvirja pri Domžalah čez Trojane, se je sicer preneslo križišče teh imenitnih zvez na današnjo Ajdovščino, vendar ni mogla ostati stara zveza med Dolenjsko in Gorenjsko preko Mestnega trga pozabljena. Tedaj je zavzel Marijin trg, drugo prvenstveno nalogo razhodišča Dolenjske ceste izven območja Emone tako na Tržaško, Gorenjsko in pa Dunajsko cesto, med tem, ko je ostal Marijin trg še vedno križišče vsaj za promet med kraji, ležečimi ob prvotno navedenih predrimskih cestah.

Opisana naloga Marijinega trga se je stopnjevala in menjavala, prvič, po poručitvi Emone in z njo zveznega mostu na Bregu se je verjetno vršil ves promet zopet preko

Božidar Jakac - Arabčka - Risba 1925 - Privatna zbirka v Ljubljani

Ljubljanice ob Marijinem trgu, ker dokazuje dejstvo, da so še kasneje ob prvi razširitvi srednjeveške Ljubljane na levi breg Ljubljanice, imenovali današnji čevljarski most zgornji, in je moral vsekakor obstojati potemtakem tudi spodnji, ob Marijinem trgu. Ko se je Ljubljana vnovič razširila preko Mestnega trga do starih frančiškanskih vrat ob ustju Poljanske ceste, je pa postal Marijin trg važno razhodišče glavnega mestnega vhoda, tako proti Vicedomskim vratom in Trnovem preko Wolfove ulice, na Tržaško cesto preko Prešernove ulice, preko Miklošičeve ceste na Gorenjsko in Dunajsko cesto in pa po Sv. Petra cesti v Zasavje. To nalogo je nato obdržal skozi stoletja vse do danes, s čimer je ugotovljena tudi neenakomerna oblika njegove zazidave.

Zato ureditve Marijinega trga ni gledati s stališča pravega, bistvenega trga, kakor se nam ta razodeva od zgodnje antike vse naprej skozi srednji vek prav do polpreteklih dni, ko je bil glavni in najvažnejši namen vsakega trga njegova zaključenost in odmaknjenost od prometa. Na njih so se godili vsi imenitnejši dogodki mesta, tod so se zbirali meščani ob slavnostnih prilikah in prireditvah, tod so se vršila javna posvetovanja in sodbe, na trgih so se pripravljali za bojne pohode in imeli sejme ter dnevno trgovali z okoliškimi kmeti. Vsega tega ni bilo nikdar na Marijinem trgu in se je trg imenoval pač po razširjenem prostoru, ki ga je zahtevalo razhodišče tolikih cest, tvorečih mogočno ustje vstopa v ljubljansko mesto.

Zato je ob misljeni preureditvi Marijinega trga treba rešiti prvenstveno prometno vprašanje in šele na njegovih izsledkih ustvariti lepoto in izoblikovanje trga, ne pozabljač, da predstavlja frančiškanska cerkev trajno arhitektonsko nadkrilje s svojo mogočno, vzvišeno ležečo fasado, kateri je treba ohraniti lepe poglede, tako izpred Robbovega vodnjaka, kakor tudi s Čevljarskega mostu. Vse ostale stavbe Marijinega trga naj se pa podrede frančiškanski cerkvi v enako visoki, strnjeni vrsti, da se premosti neenakomerna razgibanost trga v njegovem tlorisu in ustvari kar moči mirna, vase dovršena celota.

Božidar Jakac - V kavarni - Radiranka 1922 - Narodna galerija v Ljubljani

Cvetko Golar:

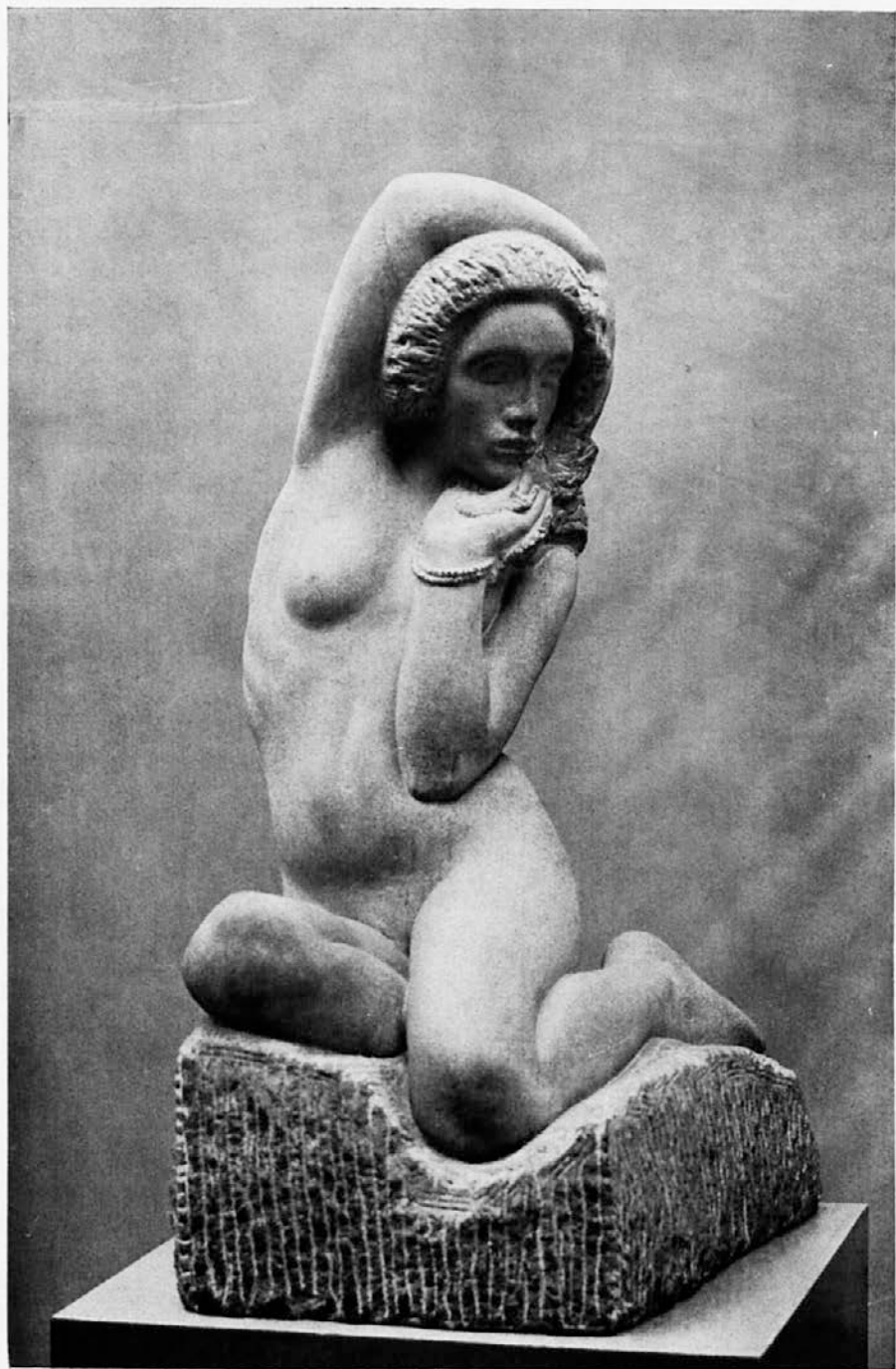
V ZVEZDAH SE VEČER ISKRI

V zvezdah se večer iskri,
v gozdu z brezo bor šumi.

Tja grem z deklico nocoj,
v tihe sanje smrek in hoj.
Kot iz rdečih rož je stkana
in iz lilij in bršljana —
Nežno ji zvene besede
vojn vijolie in rezede
njena drobna je postava —
čar mladosti nad njo plava

Kot čebelica od cveta
je od mojih želj objeta —
Bela ji golobčeka dva
v mehki svili dihata,
in skrivaj sem ju odkril
in gorkoto rožno pil.

Skoz meglice se zlati
zarja v sanje mladih dni.

Jan Štursa - Melanholična deklka - Kamen - Moderna galerija v Pragi

Emile Bourdelle - Pisatelj Anatole France - Bron

Auguste Rodin (rojen 14. 11. 1840 v Parizu, umrl istotam 17. 11. 1917), je bil učenec Baryea in je doraščal v času, ko je postala evropskemu kiparstvu ideal italijanska renesansa, ki je tvorila podlago izrazito idealistično usmerjenemu plastičnemu realizmu. Rodin pa je osvobodil svoja dela zgodovinskih vplivov in tako ustvaril temelje sodobnemu evropskemu kiparstvu. Njegova dela, ki so danes po večini zbrana v Rodinovem muzeju v Parizu, predstavljajo višek plastičnih ustvaritev vseh časov. Rodin je bil poleg tega tudi grafik in je ustvaril vrsto odličnih in duhovitih suhih igel. Eden Rodinovih najboljših učencev je bil Emile Bourdelle. Za dvajsetletnico smrti prinaša naša revija za vse čase veljavno Rodinovo »Izročilo mladim umetnikom«, ki tvori uvod v znamenito mojstrovno razpravo o umetnosti (L' Art, Pariz 1919).

Lev Šimák - Kapalke ob Donu - Olje 1936

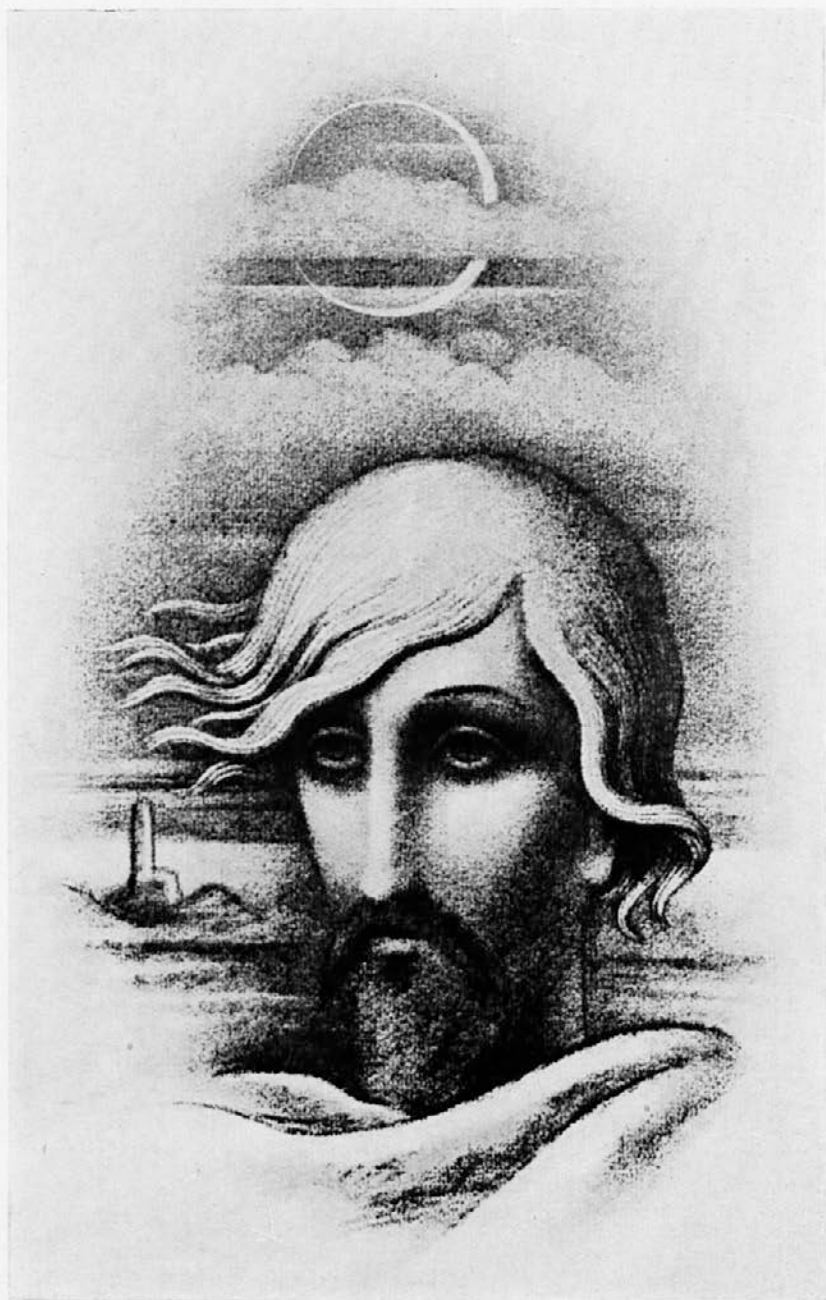
Izobčena umetnost.

18. julija t. l. je otvoril Hitler v Monakovem hišo nemške umetnosti («Haus der deutschen Kunst»), mogočno palačo, ki je bila sezidana kot nadomestilo za pogoreli »Glaspalast«. Stavba je 175 dolga in 80 m široka. Pročelje krasijo bogati stebri. Notranjščina šteje 40 razstavnih prostorov, sredino poudarja dvorana za velike sprejeme. V razkošnih prostorih niso štedili z marmorjem in bleščečo kovino. — »Nacionalno socialistična estetika« zahteva od umetnosti, da je »ljudska«. Zato teh 900 razstavljenih del ne pušča gledalca le hladnega, temveč ga dolgočasi.

Vodstva vseh javnih zbirk v Nemčiji so dobila nalog, da odstranijo iz svojih razstavnih prostorov vsa tista dela, ki niso v skladu s Führerjevimi pogledom na umetnost. Točnejše mere za ta postopek niso dobila, le dvoje je gotovo: da so se brezpogojno odstranile umetnine mojstrov židovskega pokolenja in da so vsekakor ostala dela izrazitih nacionalnih socialistov. — Ves izobčeni material je razstavljen v Monakovem pod nazivom »izrodki umetnosti« («Entartete Kunst»), da ljudstvo spozna to »zlo«, na dokaj neprezentativnem prostoru, v nadstropju nad arkadami po-

slojja »Hofgarten«. Razstava obsega najboljše, kar poznamo kot nemško povojno umetnost. Naj sledi nekaj vidnejših imen: Adler, Beckmann, Chagall, Corinth, Dix, Feininger, Fuhr, Grosz, Heckel, Hofer, Kandinsky, Kirchner, Klee, Kokoschka, Müller, Nolde, Schmidt-Rottluff in drugi. — Skoraj bi se lahko reklo, da ni slučaj, da vse tukaj najboljše dela (Hofer!) na najslabših prostorih. V splošnem je pa ogled teh, že itak natrpano nameščenih umetnin, še otežkočen vsled tega, ker je stena med slikami polna napisov, ki naj smešijo razstavljenega dela. Na najvidnejšem mestu stoji: »Imeli so štiri leta časa«, da bi namreč spoznali zmoto in pričeli delati v Führerjevem smislu. Poleg del, ki jih je nakupila država, je nalepljen rdeč list z napisom: »plačano z davčnimi groši delovnega nemškega ljudstva«, zraven je pa še navedena cena. Iz tega posnemamo, da so se cene gibale od leta 1924. dalje med 1000 do 15.000 Mk. Slednjo ceno je dosegel Kokoschka za večje slike. Lovis Corinth, ki je zastopan z izredno sproščenimi deli, je dosegel celo 50.000 Mk. Napis ob teh slikah nas pouči, da so bile slikane »po dolgem napadu mrtvouda, ko je šel sproščenju nasproti«, medtem ko smejo viseti njegova

Jan Zrzávy - Podoba pesnika - K. H. Moche - Risba

J. P. Polonskij:

NOČ GLEDA SKOZ TISOČ OČI

Noč gleda skoz tisoč oči,
dan samo skoz eno;
a sonca ni, — in po zemlji
razgrinja temà se kakor ðim...

Razum gleda skoz tisoč oči,
ljubezen le skoz eno;
vendàr ljubezni ni, — in čas beži,
hitijo dnevi kakor ðim...

(Prevedel Fr. Tominec)

Antonin Procházka - Deklica - Enkaustika

dotedanja dela še vedno v nemških zbirkah. — Čujemo, da bodo vso to zbirko sežgali, na drugi strani pa tudi o ponudbah iz inozemstva, ki želi zbirko nakupiti. Monakovo, v avgustu 1937.

gak.

Na drugem mestu poročamo o novi »Hiši nemške umetnosti«, ki jo je z velikim dve uri trajajočim govorom otvoril Hitler. Poudaril je, da sodobna Nemčija ne pozna več ne gotske, ne renesančne ali celo »moderne« umetnosti, marveč samo svojstveno nemško umetnost, ki se mora otresti tujih vplivov pokvarjenega zapada (Pariz!). Umetnost mora biti jasna in vsakomur razumljiva, ustvarjati mora za ljudstvo, ne pa zgolj radi umetnosti ali za osebno zabavo. Torej skratka diktatura Hitlerjeve umetnosti in »Gleichschaltung«! Ob priliki otvoritve razstave sta bila za posebne zasluge na umetnostnem polju minister za prosveto Bernhard Rust in minister za propagando dr. Josef Goebbels odlikovana s srebrnima častnima kolajnama. Obenem je nemški ministrski predsednik Göring ukinil pravila pruske umetniške akademije in obljubil nova, ki bodo odgovarjala nacionalno socialističnim načelom. Pokroviteljstvo nad akademijo je

prevzel Göring, nakar je prosvetni minister vse dosedanje profesorje na akademiji, ki so pripadali »prošlim« umetniškimi dobam, razrešil službe in imenoval nove profesorje, tudi po nacionalno socialističnih načelih.

Svetovna razstava. Razstave upodabljaajoče umetnosti v jugoslovanskem paviljonu v Parizu so se udeležili naslednji srbski umetniki: kipar Toma Rosandić (kolektivno s 40 deli!), Stojanović, Pallavicini, Tabaković (2 kompoziciji v emajlu v slogu reklamnih tabel!), Milunović, Bijelić, Čelebonović, Konjović in Uzelac, ki so zavzeli glavne dvorane, dočim so razstavili na temnem hodniku svoja dela naslednji slovenski umetniki: Lojze Dolinar, Richard Jakopič, Matija Jama, Tine Kos, Fr. Kralj, Tone Kralj, Matej Sternen in Ferdo Vesel. Hrvaški upodabljaajoči umetniki se razstave niso udeležili. Ze iz tega poročila je razvidno, da je bil aranžma razstave vse prej kot posrečen, še celo pa naša razstava ni odgovarjala namenu svetovne razstave, ki ima namen prikazati na vseh poljih človeške kulture najmodernejša stremjenja in sodobne pridobitve.

Jan Slovček - Španska krajina pri Taledu - Risba 1936 - Galleria d' arte moderna, Rim

Mary Wigman

Nemška plesna umetnica Mary Wigman izhaja iz znane Labanove plesne šole in je leta 1920 ustanovila lastno plesno šolo za plesno gimnastiko in umetniški ples v Dresdenu, s številnimi podružnicami po vsej Nemčiji. V šoli se poučuje zborni ples, izobrazuje plesne učitelje in režiserje in vodje laičnih plesnih skupin. Umetnica sama je ustvarila številne plesne kreacije najdovršenejših oblik in jo danes imenujejo utemeljiteljico moderne plesne umetnosti. Iz šole Mary Wigmanove izhaja tudi slovenska plesalka Meta Vidmarjeva, ki ima v Ljubljani lastno plesno šolo in je priredila že več uspešnih plesnih večerov.

Bivši ameriški finančni minister in alumijski magnat, eden najbogatejših mož Združenih držav ameriških, Andrew W. Mellon, je pred kratkim poklonil svojo privatno galerijo slik v vrednosti preko 2 milijard dinarjev državi. Mellon je mladostni prijatelj znanega ameriškega zbiratelja umetnin H. C. Fricka iz New Yorka. Oba sta ob pričetku svoje finančne kariere pričela zbirati tudi dragocene slike, ne da bi pri tem mislila, da polagata temeljne kamne kulturnim ustanovam Amerike. Mellon je bil 84 let star in se v počastitev njegovega spomina gradi v Washingtonu nova galerija, za katero je tudi sam prispeval okroglo 420 milijonov dinarjev, a bodo gradbeni stroški bržkone mnogo večji. V to galerijo, ki bo vsa iz marmorja, bodo prenesli Mellonovo zbirko. Nekatero umetnine iz privatnih zbirk Mellona in Fricka so reproducirane v knjigi »Mojstrovine sodobnega slikarstva v Ameriki«, ki jo je leta 1935 izdala znana založba Phaidon na Dunaju. Mellonova zbirka vsebuje med drugim naslednja znana dela: Sandro Boticelli »Sv. Trije kralji«, Jan van Eyck »Oznanjenje« iz leta 1434, Raffael Sanzio »Madonna Alba« iz leta 1508, Tizian »Venera z zrcalom«, nadalje dela Holbeina mlajšega, Romneya, Jana Vermeerja in drugih mojstrov. 31. avgusta je Mellon v Southamptonu umrl. Po poročilih iz Amerike je bil Mellon tretji najbogatejši mož v Združenih državah. Rodom je bil iz Pittsburga in je bil sin irskega emigranta.

V decembru bo v Jakopičevem paviljonu razstava Božidarja Jakca in Mihe Maleša.

Saša Šantel - Risba

vencu«, pravi recenzent, »Maleš ni risal realističnih dogodkov«, ki jih Prešeren morda omenja, temveč je adekvatno poeziji podal samo pesnikova razpoloženja, čustva v pesniškem načinu: v linijah in menjavi svetlobe in sence in v simbolih, ki odgovarjajo Prešernovi simboliki in Prešernovim pesniškim figuram. Pesnik je ilustriral pesnika — to je osnovni dojem, ki ga dobi bralec, ko prebere to čudovito Prešernovo umetnino ob Maleševi spremljavi.«

O isti bibliofilski izdaji je poročalo tudi »Jutro« z reprodukcijo dveh Maleševih linorezov iz cikla Sonetni venec. Pisec opisuje dosedanje Maleševe grafične in bibliofilske izdaje in poudarja, da je upodabljanje Sonetnega venca in njegove elegične lirike ena najtežavnejših in najkočljivejših umetniških nalog, Maleš pa je pri poizkusu prenesti Prešernova čustva v podobo, rešil ta problem na tak način, da je njegova zbirka izvornih linorezov k Sonetnemu vencu v skromni zakladnici naših bibliofilskih izdaj povsem svojstveno delo, kakršnega Slovenci doslej še nismo imeli.

Mestna hranilnica ljubljanska

ima novih in oproščenih vlog
že

Din 164,000.000.—

ki so izplačljive vsak čas brez
omejitve

Za vse vloge jamči Mestna občina ljubljanska

»Umetnost« — izide dvanajst številka na leto. Celoletna naročnina znaša 60 din, na umetniškem papirju 90 din; za inozemstvo 70 din, odnosno 100 din. Posamezna številka 8 din, oziroma 12 din. Naroča se na naslov: Uprava »Umetnosti«, Ljubljana, Pod turnom št. 5.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Urejuje uredniški odbor (Miha Maleš, dr. Rajko Ložar, France Gorše), odgovarja Martin Benčina. Vsi v Ljubljani. Nenaročeno gradivo se ne vrača. Tisk Narodne tiskarne (predst. Fr. Jeran) v Ljubljani.

Novo!

Knjigarna

Novo!

JANEZ DOLŽAN, Ljubljana, Stritarjeva ul. 2

Umetniške slike – Keramika

PHILIPS simfonijska serija!

Harmonija
za oko
in uho

PHILIPS RADIO

Zastopstvo: H. SUTTNER, Ljubljana, Aleksandrova cesta 6.

Okviri

okvirne late v vseh izdelavah
BOR-Pavel Obersnel, Zg. Šiška 50

Telefon štef. 27-78

Priporoča se
fototrgovina *

Vedno svež fotomaterial vseh svetovnih znamk, priznana dobra izdelava fotoamaterskih del. Za lepo moderno izvedeno fotografijo pa Vam priporočamo naš foto Studio. Fotografiramo ob vsakem vremenu pri umetni luči.
C e n e z m e r n e l

FRANJO MAVEC

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 6